

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Alia difficultas resolvitur, & dari in Deo justitiam distributivam, &
vindictivam, breviter demonstratur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

quid dare vel tribuere Deo. Quântumcumque enim creatura eam actionem, vel rem donet Deo, nihil novi domini & juris in eo causat; quia ipsummet offerre & dare, & ipsa actio creatura, à Deo originantur, & ex ejus influxu & causalitate pendent, & aliquid ipsius sunt.

Dices eum Suarez: Quod quamvis actiones creaturae sint Dei ut supremi Domini, tamen ipsa creatura habet particulare dominium in illas, ratione cujus potest illas Deo dare, & in ejus obsequium offerre.

Sed contra: Licet creatura habeat dominium particulare in suas operationes, non potest tamen illud in Deum transferre, nec consequenter aliquid Deo dare: quia dominium illud, cum sit creatum & limitatum, est imperfectum; Deus autem non est capax domini imperfecti. Et dato etiam quod illud in Deum transferre possemus, & Deus esset capax nostri imperfecti & inferioris domini, illudque novo titulo possidere posset; totum hoc ex Deo ipso dimanare debet, scilicet quod nos tale imperfectum dominium in ipsum transferamus, & quod et illud offeramus: Ergo nihil ei offerimus quod suum non sit, siquidem non solum id quod damus, sed ipsum etiam dare illi, beneficium ejus est, & ab ipso prius descendit. Et in hoc stat tota vis hujus Apostolici verbi, quod saepe allegat S. Doctor: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei.* Id est quis à se incepit dare illi aliquid, & non potius ab ipso accepit:

Probatur tertio conclusio aliâ ratione fundamentali. In eo qui ex justitia commutativa aliquid retribuit, oportet esse strictum debitum illud tribuendi: Sed in Deo non est, nec esse potest strictum debitum & obligatio respectu creaturae: Ergo in eo non est, nec esse potest justitia commutativa in ordine ad nos. Major constat, tum quia ille qui absque debito & obligatione aliquid tribuit, non ex justitia commutativa, sed ex liberalitate tribuit; ut patet in Petro solvente Joanni centum nummos qui ei debentur, non ab ipso Petro, sed à Paulo: talis enim actus non est justitiae commutativa, sed potius liberalitatis, vel magnificentiae. Tum etiam, quia ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 80. art. 1. *Dupliciter aliqua virtus à justitia commutativa ratione deficit: uno modo in quantum deficit à ratione equalis, alio modo in quantum deficit à ratione debiti.* Unde sicut religio & poenitentia in nobis deficiunt à vera & stricta ratione justitiae, & constituuntur partes potentiales illius, & ex eo quod non possunt Deo satisfacere ad aequalitatem pro beneficiis acceptis, vel pro injuriis illatis; ita amicitia, gratitudo, & fidelitas, licet reddant aequale, quia tamen ad id non obligantur ex stricto debito, sed solum ex quadam decentia & honestate, excluduntur à vera ratione justitiae, ut in 3. suppositione declaravimus.

Minor verò, in qua est difficultas, probatur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 114. art. 1. ad 3. ubi docet quod Deus potest nobis esse debitor ex justitia: nam quaecumque ejus promissio antecedat, non sequitur (inquit) quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est ut sua ordinatio impleatur. Idem docet hic art. 1. ad 3. his verbis: *Deus non est debitor, quia ipse ad alia non ordinatur, sed potius alia ad ipsum.*

Ratio etiam id suadet, nam strictum debitum importat inferioritatem aliquam & dependentiam debentis ab eo cui debetur, & est incompos-

sibile cum supremo dominio. Qui enim est supremus dominus alicujus, est dominus omnium quae sunt ipsius: unde per nullam profus actionem vel rem potest illi obligari, & debitor fieri ex stricta & rigorosa justitia; & ideo dominus potest servum rem promissam, pura vellem, negare, imò datam auferre, & promissionem rescindere, atque irritare, sine injustitia: quia quidquid servus possidet, domini est.

Respondet Suarez: Rationem supremi domini in Deo, impedire quidem quod absolute possit in eo resultare strictum debitum erga creaturam, non tamen quod possit illi obligari, obligatione orta ex pacto & promissione Dei. Sicut, inquit, inter patrem & filium, servum & dominum, potest intercedere pacto & promissione, oriri naturalis obligatio justitiae, si lege positiva non prohiberentur.

Sed contra: Pactum & promissio in supremo domino, solum possunt inducere obligationem fidelitatis & veracitatis, non tamen strictae & rigorosae justitiae: quia ut quis debitor fiat aliquid accipiendo (etiam supposita quacumque promissione) opus est ut id quod accipit, ei exhibetur, non sit sub dominio ejus. Unde quantumcumque quis promittat aliquid filio aut servo suo, si ei dederit quod re vera patris aut domini est, non fit debitor id accipiendo, sed promittendo; nec consequenter ex justitia, sed solum ex fidelitate. Cum ergo Deus plenum habeat dominium cujuscumque rei quam ei exhibere possumus, eam accipiendo non fit nobis debitor ex justitia, sed solum ex fidelitate nobis praerium promittendo. Unde Augustinus serm. 16. de verbis Apostoli cap. 1. *Debitor factus est, non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo.* Et Anselmus in prologo cap. 10. *Iustus est, non quia nobis reddidit debitum, sed quia scilicet quod docet se summè bonum.*

Confirmatur: *Deus non est debitor, quia ipse ad alia non ordinatur, sed potius alia ad ipsum, ut ait D. Thomas supra relatus.* Ergo cum supposito etiam pacto & promissione, ad creaturas non ordinatur, nec ab ipsis dependeat, non fit illis debitor ex justitia, sed ex fidelitate, vel gratia. Sicut fecit pactum & promissionem ac fecit cum Abraham de Incarnatione Filii sui, quod ante promiserat per Prophetas, ut ait Apostolus. Et Abraham dicitur sunt promissiones hujus mysterii, & tamen non ex justitia datus est Christus, sed ex amore & gratia. Et promittit Deus exaudire orationes nostras, sicut dicitur Psalm. 90. *Invocabit me & ego exaudiam eum.* Et Joann. 14. *Petite & accipietis:* nec tamen ex justitia Deus implet petitiones nostras, sed ex misericordia & fidelitate.

§. III.

Alia difficultas resolvitur, & dari in Deo justitiam distributivam, & vindicativam breviter demonstratur.

Deo secundò: Justitiam distributivam esse in Deo formaliter, & non solum eminenter. Ita D. Thomas hic art. 1. in corp. & super Dionysium de divin. nomin. cap. 8. lect. 4. ubi ait: *Justitia convenit Deo secundum tres alios primò quidem secundum hoc quod est distributiva commutativa enim justitia in Deo locum non habet, sicut est in vindicatoribus & emporibus, quia ut dicitur ad Roman. 12. *quis prior dedit illi & retribuetur ei: sed attribuitur ei distributiva justitia, quia**

que non observat aequalitatem quantitatis, ut aequalia omnibus det, sed aequalitatem proportionis, ut det unicuique secundum quod dignum est. Quibus verbis hanc & precedentem conclusionem clarissime docet; ac in Deo negat justitiam commutativam, & distributivam admittit. Item docet 1. contra Gentes cap. 93. his verbis: Non igitur Deo competit commutativa justitia, sed solum distributiva. Unde Dionysius dicit 8. cap. de divinis nominibus, quod justitia laudatur Deus, sicut omnibus secundum dignitatem distribuens, secundum illud Marc. 15. Dedit unicuique secundum propriam virtutem.

Ratio etiam suffragatur; nam justitia distributiva maximam dicit perfectionem & excellentiam, nec habet ad adjunctos defectus qui sunt inseparabiles a justitia commutativa: Ergo licet ista non possit in Deo reperiri formaliter, sed tantum eminenter, bene tamen illa. Consequenter patet. Antecedens probatur quantum ad utrumque patrem. In primis enim justitia distributiva est superioris erga inferiores: pertinet enim ad superiorē distribuere inferioribus de communibus bonis, unicuique juxta proportionem suam; unde haec decet supremum mundi gubernatorem & principem, qui ut ait Dionysius cap. 8. de divinis nominibus. Omnibus tribuit propria, secundum mensuram suam, existentium dignitatem.

Addo quod maxime decet Deum res omnes hujus universi debite disponere & ordinare, & ad perfectam consonantiam & aequalitatem reducere, tribuendo unicuique juxta proportionem suam & dignitatem, quod est proprium munus justitiae distributivae. Unde Tertullianus supra relatus: *Dei bonitas operata est mundum, justitia modulata est: ubi verbum, modulare, innuit quod sicut Musica diversos tonos & cantus ordinat, & ad debitum numerum ac proportionem reducit. Ita & justitia distributiva Dei, in creatione mundi, omnes creaturas ad debitum ordinem & consonantiam redegit, dando unicuique quod suum est, & faciendo omnia in pondere, numero, & mensura.* Quare Plato Deum sibi existit in prima mundi creatione veluti quemdam Arithmeticum, & Geometricum. Et D. Basilius in ipsis diebus & noctibus ordinatissimis intervallis, admirandam hanc divinae justitiae aequalitatem advertit. *Cum cogitaveris, inquit, quomodo totum per annum distribuuntur, & tanquam in libra & bilance, totius spatii longitudinem dividerunt, nam qui ordinavit admiraveris, &c.*

Eandem rationem tangit D. Thomas variis in locis. Nam hic art. 1. in corp. ait: *Sicut ordo congruus familiae, vel cujusque multitudinis gubernatur, demonstrat hujusmodi justitiam (scilicet distributivam) in gubernante: ita ordo universi, qui apparetur in rebus naturalibus, quam in rebus voluntariis, demonstrat Dei justitiam.* Et art. 3. dicit, *In quantum perfectiones dantur a Deo creaturis, secundum eorum proportionem, pertinet ad justitiam.* Et 2. 2. dist. 46. quaest. 1. art. 1. quaest. 1. Ratio distributivae justitiae Deo proprie convenire potest, in quantum scilicet aequalitatem proportionis servat in communicatione bonorum suorum, deus unicuique proportionabiliter secundum modum suum.

Quod etiam justitia distributiva non habeat annexos defectus & imperfectiones, quae essentialiter imbibuntur in justitia commutativa, breviter declaratur. In primis enim justitia distributiva non inducit in distribuente debitum ali-

quod simpliciter, ortum ex acceptione rei quam alius dedit. Potest enim Princeps justè bona communia distribuere, absque eo quod ab his quibus illa distribuit, aliquid accipiat aut expectet. Si quae autem obligatio rectè distribuendi est in his qui distribuunt, à legibus & recta ratione quibus subiecti sunt provenit: unde cum Deus nullis legibus sit subiectus, sed ratio suae sapientiae sit sicut lex justitiae, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad 2. absque ulla obligatione potest justè distribuere, cum id non agat secundum legem alienius superioris, sicut nos; sed ipse sibi sit lex, ut ibidem inquit S. Doctor.

Non requirit etiam justitia distributiva; ut qui distribuit non habeat dominium bonorum quae distribuit, aut illud à se abdicet: satis enim est, ut retento suo supremo dominio, inferioris dominium conferat his quibus illa distribuit, ut patet in Principe, qui potest servare justitiam distributivam, largiendos bona communia in feudum, aut emphyteusim, vel etiam solum donando usum fructum. Et si in religione aliqua dominium omnium bonorum quae religiosis distribuuntur, esset solum apud supremum Rectorem, vel Summum Pontificem: illorum distributio esset verus actus justitiae distributivae, quamvis per illam religiosi nullum in talia bona acquirerent dominium, sed eorum tantum usum haberent. Denique si aliqua alia imperfectiones sint in nostra justitia distributiva, haec non sunt de ratione formali justitiae distributivae ut sic, & prout est analogice communis Deo & creaturis, unde ab illis purificatur in Deo.

Probatum tertio conclusio. Retributio vitae aeternae pro bonis operibus, in gratia & charitate facti, non solum est à Dei fidelitate, vel gratitudine, sed etiam à vera & stricta justitia: Sed haec non potest esse alia quam distributiva: quia, ut ostendimus conclusionem praecedenti, non potest dari in Deo justitia commutativa: Ergo justitia saltem distributiva debet esse in Deo formaliter. Minor constat ex supra dictis: Major verò ostendetur in Tractatu de justitia & merito, & colligitur ex illo Pauli 2. ad Timoth. 4. *Supere est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex: illi enim quod redditur à Deo ut justo iudice, & tanquam corona justitiae, datur ex vera & stricta iustitia, & non solum ex gratitudine, vel fidelitate.*

Addo quod idem Apostolus ad Hebraeos 6. docet quod Deus esset iniustus, si fraudaret iustos mercede sua, ait enim: *Non enim iniustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri.* Cui concinit Augustinus libro 4. contra Julianum cap. 3. dicens: *Deus ipse, quod absit, erit iniustus, si ad ejus regnum verus non admittitur justus, cum & ipsum eius regnum justitia sit &c.* Et libro de natura & gratia cap. 2. *Non enim iniustus Deus, ut iustos fraudet mercede iustitia: At si in retributione praemii pro bonis operibus, non interveniret vera & stricta iustitia, sed sola veracitas, vel fidelitas in promissis, Deus non posset dici iniustus, si fraudaret iustos mercede sua, sed tantum infidelis, vel non verax: Ergo in retributione vitae aeternae, intervenit vera & stricta iustitia.*

Dico tertio: In Deo non solum esse iustitiam distributivam, sed etiam vindicativam.

Probatum: Deus non solum habet retribuere praemia bonis operibus, sed etiam poenas & supplicia pro delictis inferre, servando debitam proportionem & commensurationem inter poenam

20.

21.

Dist. 2. art. 4.

22.

23.

In Bibli...

& culpam: in quo propriè consistit officium vindicativæ justitiæ. Unde D. Bernardus libro 1. de consideratione cap. 12. *Quid est Deus? Non minus est pœna perverforum, quam humilium gloria. Est enim rationalis quadam æquitate directio, inconvertibilis atque indeclinabilis, quippe attingens ubique, cui illisa omnis pravitas conturbetur necesse est.* Et Tertullianus libro 2. contra Marcionem cap. 13. *Iustitia Dei est plenitudo divinitatis ipsius, exhibens Deum perfectum, & Patrem & Dominum: Patrem clementiâ, Dominum disciplinâ: Patrem potestate blandâ, Dominum severâ: Patrem diligendum piè, Dominum timendum necessariè.* Et lib. de pœnit. cap. 3. *Bonum factum Deum habet debitorem, sicut & malum, quia iudex omnis remunerator est cause: iudex Deus iustitia charissimâ sibi exigenda, ruendaque præsidet, & in eam, omnem summam disciplina sua sancit, nihil à conspectu ejus remotum unde omnino delinquitur: quia non ignorat nec omittit quominus in iudicium decernat. Disimulator & pravaricator per spicacia sua non est. Omnibus ergo delictis, seu carne, seu spiritu, seu fato, seu voluntate commissis, pœnam per iudicium destinavit.*

23. Confirmatur: Justitia vindicativa nullam in suo conceptu involvit imperfectionem, sed potius maximam perfectionem. Instaurare enim ordinem justitiæ violatum per peccatum, est per se bonum, & valde conducens ad decorem & pulchritudinem universi. Quid enim pulchrius, & rectissimo ordini justitiæ congruentius, quàm ut qui Deo injuriam irrogavit, pœnam illi debitam sustineat, & quantum se glorificavit, & in delictis fuit, tantum ei detur tormenti & luctus: ut dicitur Apocal. 18. *Quid justius, quàm ut qui se contra Deum extulit, à Deo infra se deprimatur; & qui se subduxit gubernationi misericordiæ, incidat in severitatem vindicativæ justitiæ?* Unde Augustinus concione 1. in Psalm. 58. *Iniquitas omnis, parva magnave sit, puniatur necesse est, aut ab homine penitente, aut à Deo vindicante: Ergo justitia vindicativa non potest Deo denegari.* Quare Tertullianus libro 1. contra Marcionem, adversus illum vehementer invehitur, eò quòd Deum nobis effinjerit tantum bonum, miton, & beneficium, & cui nullus inesset justitiæ vindicativæ, iræ, & ultionis sensus: eumque his verbis deridet ac sugillat. *Audite peccatores, quicumque nondum estis, ut esse possitis: Deus melior inventus est, qui nec offenditur, nec irascitur, nec ulciscitur: cui nullus ignis coquitur in gehenna, cui nullus dentium frendor horret in exterioribus tenebris: bonus tantum est, denique prohibet delinquere, sed licetis solis. In vobis est si velit, illi obsequium subsignare, ut honorem Deo habuisse videamini; timorem enim non vult. O Deum usquequaque perversum &c.* Et paulò post subjungit: *Horremus terribiles minas Creatoris, & vix à malo avellimur: quid si nihil minaretur? Hanc justitiam malam dices, que malo favet: hanc bonam, que bono non prospicit, &c.* Denique ait: *Iustitia Dei est tutela bonitatis illius, & nisi justitiâ regatur, bonitas non est.*

§. IV.

Præcipue objectiones solvuntur.

24. Obijciens primò contra primam cõclusionem: Empirio & venditio sunt actus justitiæ commutativæ, ut docet Aristoteles in libris Ethic. Sed Deus vendit justis regnum cælorum, pro eo-

rum laboribus & bonis operibus. Unde Augustinus in quodam sermone loquens de gloria Paradisi, in persona Dei, habet hæc aures verba. *Venale habeo: quid Domine: regnum cælorum. Quo emitur: Paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita.* Ergo Deus dat justis regnum cælorum ex justitia commutativa.

Confirmatur primò: Quod datur ex conventionem & pacto oneroso, datur ex vera & stricta justitia commutativa, & non distributiva, quia distributiva justitia non attendit ad pactum vel contractum, sed ad proportionem personarum quibus distribuendum est. At Deus dat justis regnum cælorum ex conventionem, & pacto oneroso laborandi in vinea sua: ut constat ex parabola patrisfamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Dicitur enim in illa parabola, quod *Conventionem factâ cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam: unde postea uni eorum dixit, Nonne ex denario conventionem mecum: tolle quod tuum est, & vade.* Ergo in Deo datur justitia, non solum distributiva, sed etiam commutativa.

Confirmatur secundò: Suprà ostendimus et Scriptura & SS. Patribus, quòd Deus foret injustus, si privaret justos mercedis suæ: Sed si ex denegatione præmii seu mercedis jus hominum non laderetur, Deus non posset dici injustus, nam sine læsione juris, nulla potest esse vel concipi injustitia: Ergo &c.

Ad objectionem respondeo cum D. Thoma in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 3. *Inveniri quandoq; à Sacerdotibus metaphorice dictum, quòd bonis operibus regnum cælorum emitur, in quantum Deus recipit opera nostra ut acceptans ea.* Ex quo patet ad primam confirmationem. Respondetur enim, non fieri pactum & conventionem Dei cum homine, ut ex actione hominis oneretur Deus, & illi obligetur ex verâ & stricta justitia: quia cum talis actio sit sub dominio Dei, & ex eius influxu proveniens, eique infinitis titulis debita sit, non potest Deus ex ipsa onerari, neq; in eo nasci stricta & rigorosa obligatio eam remunerandi, quantumcumq; pactum vel promissionem illi adjuvat. Solum ergo pactum & promissio defertur ad hoc ut Deus manifestet hominibus, se illa bona opera (quamvis sub ejus dominio sint, & infinitis titulis illi debeantur) acceptare titulo mercedis, & velle ea remunerare præmio vitæ æternæ.

Ad secundam confirmationem dicendum est, quòd si Deus privaret justum mercede sua, esset injustus non læsione juris, sed violatione suæ veritatis, & æquæ distributionis, & injustitiâ oppositâ non commutativæ justitiæ, quæ in eo esse non potest, sed distributivæ, vel legali architectonica, quæ ut suprà diximus, in Deo tanquam in supremo principe, & iudice, perfectissimo modo reperitur.

Obijciens tertio: Ad hoc ut Deus obligetur homini ex iustitia commutativa, non est necesse, quòd homo Deo aliquid donet, & quòd Deus ab eo recipiat aliquod dominium novum de aliquo re, sed sufficit quòd ei debitum honorem & cultum exhibeat: materia enim commutativæ justitiæ non restringitur ad sola bona temporalia & utilia, sed etiam versari potest circa res spirituales, secundum quòd valorem æstimationemque recipiunt: ut cultum, obsequium, honorem, & similia quæ remunerationem exigunt, & æquitate cum præmio habere possunt: Sed homo potest